

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre ..2 frt	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.
Felelős szerkesztő: ZELLIGER VILMOS.	Főmunkatársak: Cenner Lajos és Gyórfy Lajos.	

TARTALOM: A katolikus tanügy a milleniumban. Lehotzky József. — A »proba-éneklés«. Gátparti. — Egyesületi élet. I. és II. — Tárca: Modern árendások. (?) — Vegyesek. — Rövid hírek. — Humor. — Hirdetések.

A kath. tanügy a milleniumban.

II.

Első közleményem, mely hivatva volt általánosságban a magyar kath. tanügy ezredéves mikénti megünneplését vázolni — örömemre szolgál — nem maradt hatás nélkül. Három indítvány fekszik előttünk megvitatás és elfogadás végett most, midőn a multat készülünk ünnepelni. A teremtés, az alkotás nagy munkái várnak reánk »s néhány évtized eredményei döntő befolyással lesznek évszázakra, melyek jövendők lesznek«. Áhítatos magába szállással mereng a lélek a milleniumi gondolatokon; fáradtan, kimerülve tér meg bolyongásaiból a jelenbe — a multból, s itt keres erőt arra, hogy merész szárnyalással szálljon ki a ködfedte jövőbe. De ha azt kellene hinnünk, hogy ez óriás dologról — az ezer év megünnepléséről — a kath. tanítók csak unatkozva beszélnek s megcsökönyösödött lethargiájukból még ez sem ébreszti őket tetterre: csüggedten marasztalnók a repülni kész lelket, hogy várjon — jobb idöket.

Vannak dolgok, melyeket meghatottság nélkül szóba hozni nem lehet. Ha ezek közé nem tartozik a magyar kath. tanügy szerepeltetése s annak alkotó és fentartó, történelmi fejlődését kidomborító bemutatása az ezredéves ünnepben, akkor e 13 ezer lagot meghaladó testületre nézve egyáltalán nem létezik semmi, *a mi meghathassa*. De szeretjük hinni, hogy e testület megértvén a kor hívó szövegét, nem engedi közönyös semmittevással elrepülni feje fölött a történelem, a komolyabb s lelkesedni még tudó elemeinek ereje és emelkedetebb szelleme megsegíti alkotni azt a marandó emléket, *mely kívánt célját fennen hirdetve*, bevezeti őt a második ezredévbe.

Ha el nem söpörhette, meg nem semmisíthette Jézus igaz tanainak örökbecsű alaptörvényeit a pogány-világ és a reformáció brutális erejének sok véres évszáza, elsöpörhetik-e a civilizáció élesebb fegyvereivel folyó küzdelmek?!... E kérdés mutatja a most működő kath. tanítók feladatának óriási fontosságát, mely voltaképen nem áll

egyéből, mint a magyar nemzet vallás-erkölcsössé tevéséből, mely ingatlanná teszi a jövő évszázak erkölcs-romboló szektáinak dulásaiban s mely eddig is biztosította számára az egyezéretét.

A vallás-erkölcsös nevelés alatt történelmünk kimagasló alakjainak hagyományait és tanulságait kell értenünk, melyet ápolni és fejleszteni kell: értenünk kell a faj- és hazaszeretetet, melynek kultusza szükséges, hogy élesztessék a családban és iskolában; értenünk kell végre azon ker. paedagogiai elvet, miszerint: miként eddig, úgy a jövőben is, mitsem fogunk tartani szentebb és állandóan sürgősb feladatunknak, mint odaadó ügyszeretettel szolgálni a haza és vallás-erkölcsös népnevelés fontos érdekeit, sarkallva ama kötelmi tudattól, miszerint a néptanító fontos és szép hivatásának csak akkor felel meg valósággal, ha az ismeretek, illetve a szükséges tudnivalók közlésével, párhuzamosan ápolja a gyermekek lelkében a valóság boldogító érzelmeit is.

*

Mint előző cikkemben mondtam, *a kath. tanítók orsz. gyűlésének megtartására — a milleniumig — minden követ meg kell mozdítanunk s addigra a központi irodát felállítanunk*.

Ezeknek szükségességét most újból nem sorolom fel, hisz már azokról, aki figyelemmel kíséri a kath. tanügyi sajtót, beláthatja, hogy sokat, de nagyon sokat irtam. Most magával a millenárius tervezettel szándékozom foglalkozni.

Indítványom 4 csoportra osztható; mindegyiket külön pontokban csoportosítom egyelőre minden bővebb indokolás nélkül.

I. A kath. tanügy ezredéves könyve.

Ennek összeállításánál következőket vélem szem előtt tartandóknak:

1. Mikor és kik hozzájárulásával keletkezett az iskola.
2. Mennyi évi fizetéssel szerveztetett akkor.
3. A benne élt és élő tanítók rövid életrajza, működésük rövid ismertetésével.

4. A jelenlegi tanító neve, életrajza és működésének méltatása; évi fizetése, a nyugdíjba való bevallás alapján.

5. Hány tanköteles van jelenleg, 6—12 és 12—15-ig és hány osztályllyal.

6. Vezetetnek-e az iskolai naplók, s hány évről.

7. Minő tankönyvek használtak.

8. Minő általában és specifice az iskola bel- és kül-élete, az esperesi relációk nyomán.

9. A tanító minő részt vesz és vett a tanügyi mozgalmakban, s minő tanügyi és egyéb lapokat járat.

10. E csoport mellett foglalna helyet a tanszerkiállítás is; épület tervek stb.

A plébániákon és esperesi hivataloknál vezetni szokott »Historia Domus«-ban nagyobbára felfalathatók a kortani és egyéb idevonatkozó adatok.

Az így elkészült adatok összegyűjtve, a kerületi esperes és helybeli plébános által aláírandók, bizonyítva így azok valóságát.

II. Ezredéves tanügyi törvénykönyv.

1. A magyar tanügyi törvények Mária Terézia »Ratió Educationis«-tól a mai napig.

2. A tanítói nyugdíj- és a tanítói fizetések rendezéséről szóló törvények.

3. A nmltságu püspöki kar által kiadott »Rendszabályok«, tantervek s egyéb tanügyi rendeletek.

4. Az egyházmegyei tanító-egyletek keletkezésének története, alapszabályai és tisztviselőinek névsora.

III. Ezredéves kath. tanügyi album.

1. A kath. tanügy emelésére nagyobb összegeket adakozó érsekek, püspökök, kanonokok, egyházi és világi férfiak arcképei és az adományozott összeg nagysága.

2. Továbbá a jelenlegi egyházmegyei tanfelügyelőké, királyunk Ő Felsegée, a közokt. miniszteré végül:

3. A kath. tanítók orsz. gyűlését előkészítő biz. elnöke, alelnöke, jegyzője és az egyházm. tan. egyll. világi elnökeié; a kath. tanügyi lapok és folyóiratok szerkesztőie és a jelesebb tanügyi íróké. Lehetne minden kath. tanítóé is!

IV. Az ezredéves ünneplés programja.

A püspöki kar, illetve a kath. tanítók orsz. bizottsága tűzzön ki jutalmat:

1. a) A tanítóegyleti, illetve köri díszgyűléseken.

b) az iskolákban rendezendő ünnepélyeken előadandó beszédek elkészítésére, — mely utóbbi lehetőleg népies, könnyen érthető nyelven legyen írva.

c) népünnepélyek rendezésére, és

d) esetleg gyermek-színelőadásokra, jelképezve Magyarország szimbolumát.

2. Létessitessék egy országos kath. tanügyi hivatalos lap, melyet minden iskola köteles megrendelni, s melyben a tanítói pályázatok hirdetendők.

3. Az országos kath. tanítógyűlés díszülést tart.

4. Allittassék fel! a központi iroda.

Ezek lennének főbb pontokban azok az elvek, melyeknek megtestesítése serény munkára hív fel bennünket, s melyek által az ezredév jubileumát *méltóképpen* megülhetnők.

Ezeknek előkészítése s a további teendők megbeszélése végett felkérjük az orsz. gyűlés előkész. biz. elnöke: Dr. Komlóssy Ferencz urat, miszerint a Herczegprimás ő Eminenciája és a püspöki kar beleegyezésének kikérésével, még ez év folyamán hívjon össze az egyházmegyei tanfelügyelők s az előkészítő bizottság tagjai sorából *értekezletet*.

TÁRCZA.

Modern árendások.

Be kell vallanom, hogy az én geographiai ismereteim egy kissé hézagosak, mivel közelebről és körülményesebben nem tudom meghatározni helyét és fekvését annak az országnak, illetőleg fővárosának, melynek népoktatási viszonyairól és iskoláiról hallottam oly jeles dolgokat, miket okulás ezéljából nem árt közvételni s miknek meghonosítását nálunk is minél előbb nem eszközölni valóságos mulasztás.

Hogy valahol Ázsiában lehet, azt abból a gyakran és sokoldalról hangoztatott elismerésből gyanitom, mely szerint ott sok tekintetben — *ázsiai állapotok* vannak.

De hiába van Ázsiában!

Az európai kultúra hódító ereje is utat tört és tért nyitva, hajlékot kért magának. S kapott is. Mert mi természetesebb mint az, hogy a művelődés és szellemi gyarapodás fundamentumául ott is (ép úgy mint Európában!) a népiskolát fogadták el, s mint ilyent — az eszmét — kénytelen-kellet-

len pártfogolták az irányadó körök s az iskolákat építették az irányított körök.

Anyag, már mint gyermek, volt bőven. De kellettnek tanítók is. Ezt is meghozta az idő, s megteremtette az Európában ugyan ismeretlen, de ez ázsiai nagy város erkölcei közül ki nem irható — *protekczió*. Igaz, hogy a protekczió ott csak az érdemes, képzett, szakmájában tökéletes és hivatásának élő tanítókra pazaroltatik; mert ott a csuszás-mászás még nem érdem; a sógorság, komaság révén az üres léhaság álláshoz nem juthat.

Elég az hozzá, hogy lett tanító is bőven és — *sokféle*. Már tudniilik a sokféleséget úgy kell érteni, hogy rang- és fizetésben, sokféle, mert amint köztudomású, Ázsia jó részében a *kaszt rendszer* (Európa daczára!) még fenáll.

Persze én mindezeket csak hallottam, s gyenge memóriám segedelmével megkísérlem e különböző kasztok fejlődési proceszszusát s fokozatos összefüggését el- és felsorolni.

Kezdem a rangban s így természetesen fizetésben is, a legkisebbnél. Ezek az ugynevezett *óradíjas* tanítók (aki hizelegni akar nekik, *megbízott-nak* titulálja!), kik három alkasztra oszolnak. És pedig: 1. Kik egy-két napra szűk napi díjért meg-

Megindult mindenféle a mozgalom, minden rezort ki akar tenni magáért, csak az kár, hogy sem mi magunk, sem közokt. kormányunk nincs vele tisztába, *hogy ez ünneplés miből fog állani.* Az idő pedig siet. Igen kérjük tehát gróf Csáky közokt. miniszter urat, valamint a nmltságu püspöki kart, legyenek szivesek terveiket s javaslatukat minél előbb nyilvánosságra hozni, nehogy elkésve, kapkodnunk kelljen.

Mi pedig tanítók is tegyük meg a magunkét — mit a munka elénk szab s mennél sűrűbben foglalkozunk a felszínre vetett eszmékkel, melynek czéljából lapunk t. szerkesztőjét kérjük, hogy arra állandó rovatot nyitni sziveskedjék.

Lehotzky József

A „próba-éneklés“.

Somogy-vármegyének az igali esperességi kerületében, Kisbár anyahitközségben f. évi október 5-én tartatott volna meg a választás, ha az odavaló helyettes tanító, névszerint Renner Áron, ki nem aknázza az alkalmat a választást megelőzőleg; korteskedés, izgatás és egyéb, nem tanítóhoz illő pártszerző fegyverekkel a különben esendes és illem-tudó nép ifjabb generációjának tetszését törekedett megnyerni. Tekintve pedig az állomás kitünő voltát, a mennyiben 32 kat. hold jó minőségű szántó-föld, 7 kat. h. rét, 2 kat. h. belsőségen kívül 140 frt készpénz, 44 mérő deputatum gabona, 6 öl fa, és stóla-javadalmazással bir, ha van egy kis érzékünk a tanítói pályán egyesek által kivívott vagy kivivandó nemes törekvések iránt, el kell ismer-nünk, hogy eme egyik legjobb javadalmazásra oly egyén is méltán aspirálhatott, ki a sokak közül már tevékeny multtal is bir; és ilyen a megjelent,

bizatnak valamely osztály ellátásával, melybe ha belegyógyult a rendes tanító, ők mehetnek — s néha pár hónapig tökmagot ehetnek. — 2. Azok, kiket nem nap-, de hónapszámra biznak ugyan meg napi díjjazással, de szünnapi tétlenségükért nem kapnak fizetést (ami európai fogalmak szerint méltányos dolog!) — 3. A kik egész tanévre megbizatnak bizonyos havi díjért. E három rend a nagy szünetekben fogpiszkáló hegyezésből él, vagy a kinek hajlama van az astronomiához, bámulja az eget s a koplalástól csillagokat — rüg.

E három elsorolt rend között legjobb dolga van a 4-iknek, a ki vámon kívüli (ez is Európából behonosított vivmány!) iskolánál tanít, s mivel ott sokkal olcsóbban élhet — a rendes fizetésen felülül kap még pótlékot is, kárpótlásul, ha netalán nagy tudományáért vámot kellene fizetni, a mi ott Ázsiában megeshetik.

Az 5-ik, már magasabb kaszt a segédtanítók rendje. Ez állás előnye, hogy a „nyáron minden bokor szállást ad“ csalhatatlan igazságnál fogva lakáspénzt nem kapnak s hetenként 8-szor böjtölhetnek, a mi nem is rossz óvszer az — ázsiai kolera ellen. — Hanem most már az igazi rangbeliek kasztjához értünk!

nagyobb részben az ifju tanítói nemzedék által képviselt tizenöt pályázó között volt is.

Volt légyen így vagy úgy, legyen a pályanyertes nőtlen vagy nős, ifju vagy férfi-korában levő, szegény vagy jobb javadalmazású helyen működő, tevékeny multú, vagy a jövőbe szép reményekre jogosult, én, mint aki határozottan elitélem az uralgó választási rendszert, de magam rajta nem segíthetve, teljesen megnyugodva lévén személyemet illetőleg a megejtendő választáson, nem mulaszthatom el azon a tanítói választásokra előreformra czélzó nagyszabású indítványra felhívni az érdekeltek figyelmét, amit fötisztelendő Schadtz Rudolf somogy-szentbalázi plébános, kerületi tanfelügyelő úr tett, midőn a nevezett választáson, azt megelőzőleg, felhívta az iskolaszéket, miszerint a választás a szokásos próba-éneklés kizárásával ejtessék meg.

Mint pályázó az indokot nem hallhattam, de sejtem, s úgy hiszem egy véleményét táplállok az indítványozó tanfelügyelő úrral azon okokból, mert először napjainkban első sorban tanítóra, népnevelőre, s csak másodsorban van kántorra szükségünk; másodsor, hogy az ily próba-éneklés épen-séggel nem fér össze a tanítói tekintélylyel, a tanítói önérettel, midőn az, mig egyrészt satyrikus, ironikus megjegyzéseknek teszi ki a tanítót azok részéről, kiknek egyébként is fogalma sem lévén a műizlésről, nem a szabatos játék, az iskolázott hang, mint inkább a czikornyazás, helytelenül alkalmazott érczes hang s egyéb ugynevezett korcsénekek áriája stb. a mérvadók; másrészt a választást is hangversenyre degradálva, a ténplomot, hol e jelenet lejátszódik, hangversenyteremmé alacsonyítja.

Igaz, nekünk kántorokra is szükségünk van, de

Ezek a már megválasztott osztálytanítók, kik ugyancsak három alrendnek osztályosai. A legalsóbb ugynevezett 3-ad fok (sorrendben a 6-ik), az 5-ik rendtől annyiban különbözik, hogy ezek már külön összeget kapnak — amit ott úgy hívnak, hogy: lakáspénz — azon czélból, hogy a nagy számmal levő pinczék és föld alatti lyukak levegőjének életnyújtó jótékony hatását önmagukon dokumentálhassák.

Ha e feladatnak három évig meg tudnak felelni, megérhetik, hogy a következő 2-od fokba (sorrendben 7-ik) lépnek elő, mely annyi anyagi előnyt nyújt már, hogy pinczék helyett a sötét udvari és nedves szobákat tehetik tanulmányozásuk gőcpontjává, mit, ha 4 év alatt jó egészséggel végigkutatnak s még élni mernek, eljutnak ez osztályban legfelső, azaz elsőfokba (sorrend 8-ik), melyen az ottani ázsiai fogalmak szerint anyagilag is oly helyzete van már a tanítónak, hogy abból — nyugati kényelemmel megélhet.

Legtöbbje eddig csak eddig bírja s viszi!

Hanem hát a nyugati művelődés arra felé is rohamosan hódít. Az ipar roppantul terjed, a mi ismét sok inast szül, kiket, a már erősen gyökeret vert kultúra, nagyon természetesen (de kedvük

a kántorságot semmi esetre sem szabad a tanítói hivatal fölé elsőbbségre tenni, mert szeretettel kérem, a kántorságban való jártasság, az orgonálásban praecizitás s egyéb kántori ismeretek nem lehetnek **önálló tényezők** a néptanítói, a népnevelői hivatás körletében, holott a népnevelői tevékenység, industria magának e szónak »néptanító« szó szerinti követése igen a kántorságon kívül is. És ami fő: nagyobb a valószínűség, ha valaki mint tanító betölti tanítói állását, betölti a kántorit is folyton nagyobb képzettség elsajátítására törekedvém abban, ellenkezőleg — ha csak a bucsuztató készítésében remekel, (?) vajmi kevésbé lesz kántor.

Korunk folytonos erkölcsi süllyedését véve irányadóul be kell vallanunk, hogy napjainkban oly megedezett tanítókra van szükségünk, kik a modern áramlattal szemben elég erősek hivatásukat szem előtt tartva, körletüket úgy betölteni, hogy egyrészt (mint az erényekben élő példás magaviselettel) hasznának a körre melyben élnek, másrészt vezetői, oktatói, tanácsadói legyenek a népnek, mely hála Isten még mindig sokat ad papjára és tanítójára, azok szavára. Már pedig ha ez tény, mi fölött egy tiszta érzelmű tanító vagy bárki sem kételkedhetik, akkor nagyon is helyén való volna az ugynevezett »próbaéneklést« a kántor-tanítói választásokból kiküszöbölni s helyette a választást csupán a tanítói erényekre, a tanítói multra, a tevékenységre, a szolgálatban teljesített évekre (ez aligha tetszik az ifjabb kartársaknak) fektetni s annál behatóbban, minél inkább nagyobb a község, minél nagyobb a javadalmazás, mert ez által míg egyrészt a nagyobb község edzettebb és szélesebb körre kihatóbb egyént nyer, másrészt a megválasztottnak nagyobb anyagi javadalmazása, az ugy-

ellenére!) az iskolába szorít pár órai — — piénésre. Ezek számára külön katedrákat állítani mi nek? Hogy tehát sokba se kerüljön, meg a tanítók *érdemesebbje* (és a kik legjobban rászorulnak?) jó mellékjövedelemhez jusson, a népiskolai tanítók töltik el az inas iskolai órákat is bizonyos honoráriumért (a mely azonban le is foglalható!) Ez a 9-ik és kiváltságos rend, melynek derogálván a tanítói cím önmagukra erőltetik a *tanári* címet.

Anyagilag a 10-ik rendbe sorolhatók azok az első (8-ik) fokúak, kik vámon kívül való helyzetükért külön meglesznek fizetve.

A 11-ik rend a korosaké, akarom mondani a *corpótlékosoké*; itt ugyanis 5–5 évenként valami corpótlékot is kap a tanító, de ázsiai matematika szerint itt az 5 év tulajdonképpen — 12 év. Mivel pedig a női emancipáció ide is befészkelte magát, a tanító állások nagyobb része nőekkel (mint erre természetesen hivatottab nemmel) van betölve; s miután mint említém az 5 év itt 12-re is nyulik, e 11-ik, vagyis a corpótlékosok rendje *nyilvánosan* nem igen népes, mert e rendbe való tartozandóságukat nem igen szeretik hangoztatni a — tanítónők. (?)

(Vége következik.)

nevezett »mód« lehetővé teszi a magasabb képzettség elsajátítását, ez által gyarapodva, tekintélyével mint vezéregyén válhat ki, de egyúttal így hatva a kevesebb javadalmazásukra is, kik abban a törekvések jutalmát látván, önmagukat buzdítva, nemes versenyre kelve válnak hasznára a közoktatásügynek, a népnevelésnek, a szeretett hazá, az édes anyaszentegyház javára Fldő Scháducz Rudolf tanfelügyelő ur indítványa egy reménységű azok részéről, kik velem egy párton állva a tanítónak multjában, tevékenységében, szolgálati éveinek számában találjuk a jutalmat s nem egyéb körülményekben, mik nyomoruságos állapotait, infámis miseriáit képezik a kántor-tanítói választásoknak. — Befejezésül csak azt kérdem: igazam van-e? Ha igazam, úgy rajtunk a sor az indítvány keresztülvitelét fensőbb tanhatóságainktól kérelmezni; ha nincs, úgy sajnálom, hogy egyedül áll: *Gátparti.*

Egyesületi élet.

I.

Tmkó Mihály, a rozsnó egyházm. rk. tanítóegyesület elnökének a közgyűlést megnyitó beszédje így hangzik:

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Az egy érdekezél felé törekvő erők minden időben tömörülni igyekeztek. De alig volt idő, a mikoron ezen tömörülési vágy olyannyira lett volna kifejlődve, mint napjainkban.

Ugyanis lépten-nyomon találkozunk különféle körökkel, testületekkel, szövetségekkel, melyek társadalmi állás, vagyon, rang, kor, sőt nemre való tekintet nélkül egymáshoz fűzik az érdekelteket, s manapság alig van ember, ki valamely társulatnak tagja nem volna. És ez nagyon természetes!

A napéval vetekedő villanyfény ereje több apró, önmagában jelentéktelen villanyszikra egyesítéséből származik; a csergedező patak vize folyammá egyesülve óriási terhet képes hordozni; a társulatokká tömörült emberi erő is összességében olyan eredményt viv ki, melyet megoszolva, megközelíteni sem lett volna képes.

A tömörülésben rejlő erőnek ismerete létesítette a különböző elnevezések alatt lévő társulatokat.

Ezek oly kulturális és humanistikus törekvésű intézmények, melyek a keretükben lévő tagok érdekeinek védelme, jogos és méltányos igényeiknek kielégítését czélzó törekvés mellett, végcéljukban többnyire a közjó előmozdításának szolgálatában állanak.

A kultura terjesztésének és a humanismus ápolásának szolgálatában állók legelső sorában látjuk a tanítókat, kell, hogy a tanítóság e két eszme zászlóvivője legyen.

És Magyarország tanítósága összességében úgy, mint az iskolák jellege szerinti tagoltságában e feladatának megfelelni nemcsak kötelességének ismerte, hanem felhasználta mindazon módokat, melyekkel a népnevelés ügyét, az általános kulturát előmozdithatta, fejleszthette.

A tanítóság ezen feladatának minél sikeresebb megoldhatása céljából létesítette a tanító-egyesületeket, hogy ott a korosabb kartársak az életből nyert tapasztalataikat fiatalabb kartársaik tágabb körű elméleti ismereteivel kölesönösen kicseréljék, hogy ott a gyengék erőt, a félénkek bátorságot merítsenek azon küzdelemhez, mely a köznép erkölcsi érületének, kedélyének és akaratának kiműveléséhez szükséges a végből, hogy azt erkölcsi cseiben, szokásaiban és gondolkodás módjában azon magaslatra emeljék, miszerint az földi boldogulását és tulvilági üdvét előmozdítani önmaga is képes legyen.

A tanítóságnak ezen tömörülése előidézte azoknak a kartársakkal való gyakoribb érintkezést. Az ilyen találkozások alkalmával kifejlődött eszmecsere eredményezte a köznép körében is ma már elterjedt dalárdákat, olvasó- és gazdaköröket, mértékletességi-, jótékonyági-, tűzoltó-egyesületeket, magtárakat, hitelszövetkezeteket és más olyan társulatokat, miknek jó hatása egyik-másik községben már is észlelhető, legtöbben pedig előbb-utóbb tapasztalható lesz.

Mindezt egyházmegyénk több kath. községe bizonyítja, hol a tanító fáradozása által létesített kulturális és humanisztikus irányú társulat virágzik. De a tömörülés ápolja a testületi szellemet, növeli az erkölcsi bátorságot és fejleszti az öntudatot, önérzetet, mi ismét csak a népnevelés ügyének javára válik.

Összegezve a társulás által úgy a tanítói karban, mint ennek alapján, a nép körében elért fokozott eredményt, kétségbevonhatlan a tanító-egyesületek hasznos és szükséges volta.

A hazai tanító-egyesületek keletkezési idejében, a hetvenes évek elején, az általános tájékozatlanság és szervezetlenség közepette, az egész ország tanítósa, tehát a kath. tanítók is, a megyei, ugynevezett felekezeti nélküli egyesületekbe sorakoztak.

A rozsnyói esperesség tanítósa már akkor is érezte a kath. tanítók tömörülésének szükséges voltát, egy felekezeti jellegű tanítóegyesület létesítéséhez szükséges lépéseket megtette. De fáradozását siker nem koronázta, mivel ezen eszme az egyházmegye összes tanítósaánál kellő viszhangra akkoriban még nem talált.

De midőn a felekezeti tanítók országszerte belátták, hogy az ő speciális érdekeiket az általános egyesületek, jellegük-, és szervezetüknél fogva nem szolgálhatják; az országban mind sűrűbben keletkező felekezeti egyesületek példája által mi is buzdítottatva, az egyesülés eszméjét mintegy 10 évi pihentetés után, 1883. évben tartott alakuló gyűlés alkalmával életre hoztuk.

A felekezeti egyesületek keletkezése a felekezeti tanítóknak az általános egyesületekből való tömeges kiválását eredményezte, a mi alkalmul szolgált azon gyanusításra, mintha a felekezeti tanítók felsőbb parancs folytán váltak volna ki ezen egyesületekből.

De ha úgy is történt volna ez, vajjon miért ne engedelmeskednénk mi, a felekezeti iskolák ez idő szerinti előjáróinak, midőn minden jellegű

iskola tanítói köteles engedelmisséggel tartoznak feljebbvalóiknak.

Áttérve egyesületünk 10 éves multjára, csak szűk keretű vázlatban kívánom annak eddigi működését bemutatni, mert hisz 10 év olyan rövid idő egy egyesületnek, legkivált első szakában, hogy az nagy vivmányokra nem hivatkozhatik.

Mindamellettt egyesületünk ezen rövid idő alatt is, mintha a multak mulasztásait kívánta volna pótolni, sietett magát oda felküzdeni, hol nálánál idősebb társait látta.

S ha ez nem sikerült neki teljes mérvben, csak az erők gyengeségének s nem a közönynek; az akadályok sokaságának s nem az akarat hiányának lehet tulajdonítani.

Mint a növény, mely kellően begyökeresedett, meglombosodott, rohamos fejlődésnek indul, ha kedvező előfeltéttekkel bír: úgy egyesületünk is csak azután, midőn a kezdet nehézségeiből kibontakozik, fogja magát láttatni teljes fejlettségében.

Erős akarattal, szívós kitartással kell hogy felküzdjön magát ama magaslatra, melyet minden tanítóegyesület előbb-utóbb elér. Ezt el is fogja érni egyesületünk, mert tagjaiban meg van az akarat-erővel párosult igyekezet, szorgalom. Eddig is törekedett az alapszabályokban körülírt czélt munkásságával, ügyszeretével s jótékonyág gyakorlásával elérni. Kebelében előmozdította az önképzést, az évenként kitűzött kötelező- és pályatételek által. S míg az előbbiek erkölcsi elismerésben, az utóbbiak ezen felül anyagi jutalmazásban is részesítettek.

Szakkönyvtárat szervezett; gyámolította az elhunyt kartársak özvegyeit és segítette a csapás által sújtott tagtársakat; létrehozta a tisztelet, szeretet, hála szülöttét a »Hoffmann«-alapot; teteemes összeggel járult a kath. tanítók országos segély-alapjához.

És bár mindezen alkotások, valamint az ügykezelés, igazgatás nagy áldozattal jártak; eltekintve a jelentékeny összegű tagdíjhátraléktól, egyesületünk tőkepénzzel is rendelkezik.

De egyesületünk nem óhajt itt megállapodni, mert jól tudja: ki nem halad, az elmarad, és hogy a megállapodás annyi mint visszesés. Mely irányban kíván tovább haladni s mit szándékozik a jövőben létesíteni, azt az évenként megújuló közgyűlések határozzák meg.

A jelen alkalommal is azért gyűltünk össze, hogy részint számot adjunk egyesületünk évi működéséről, részint pedig, hogy megállapítsuk jövő évi működésünk programját.

De kitűzött czélunk felé mielőtt egy lépéssel tovább haladnánk, üdvözlöm egyházmegyénk ujonnan kinevezett főtanfelügyelő úr ő Nagyságát, úgy mint egyesületünk egyházi elnökét, kit ezen kettős minőségében a jelen alkalommal van szerencsénk körünkben első ízben tisztelhetni.

Üdvözlöm a főtiszt. klerust mint olyan testületet, mely tanügyi tekintetben a tanítóssággal van egybefűzve s azzal egy célért küzd. Üdvözlöm e nemes városnak a tanügy iránt kiválóan érdeklődő tekintetes polgármesterét, ki egyesületünket becses jelenlétével megtisztelni kegyeskedett.

Végül önöket is, négy vármegyéből ide fáradt kartársaimat, midőn a legmelegebben üdvözölni szerencsés vagyok, mai működésünkre Isten áldását kérve, egyesületünk XI-ik közgyűlését ezennel megnyitom.

II.

Jegyzőkönyv *) felvéve Naszvadon, 1893. évi szeptember hó 11-én, az **Érsekújvár vidéki r. kath. népnevelők egyesülete** érsekújvári körének diszüléséről.

Jelen voltak: Dr. Komlóssy Ferencz egyházm. főtanfelügyelő, Fábian János egyleti és körelnök, Folkusházy Sándor kerületi alesperes, a körbe tartozó számos tanítón kívül több lelkész, Hekenaszt György országgyűlési képviselő, nagyszámban megjelent urak és úrhölgyek.

Tárgy: Pataky György naszvadi kántor-tanító 57 éves tanítóságának és 50 éves házasságának megünneplése.

Fábian János elnök az egylet nevében üdvözlí az egész közönséget. Hasonlatkép felemlíti, mily szép és becses egy növénygyűjtemény, mely telve van Istennek nagyszerű alkotásaival, a legszebb virágokkal; hogy mily kincs egy ásvány-gyűjtemény, mely aranyat, ezüstöt és gyémántot rejt. Mindkettőnél sokkal szebb, Isten és ember előtt kedvesebb az érdemgyűjtemény, mely szebb a mezők virágánál, értékesebb a legdrágább ásványnál. Ily érdemeknek tiszteletére gyűltünk ma egybe. Előttünk e tiszteletre méltó agg férfiú, ki Isten kegyelméből már 57 év óta gyűjti az érdemeket, községről-községre — mint tanító és kántor. Az embernek Isten adja az időt és malasztot, de az embernek kell törekednie, hogy ezen két nagy adományt üdvösen felhasználja. Ő felette nem repült el a nagy idő nyomtalanul, felhasználta azt a hazának és egyháznak javára. Istentől segítve szép kort ért s hosszas munkálkodása után feltűnnek érdemei. Üdvözlí ez érdemes férfiút és az ülést megnyitja.

A kör tagjai egy névalírásaikkal ellátott díszes emlékkönyvet nyújtanak át, melyből az életrajz felolvastatik. Született Koltán, 1820. évi április 16-án. A középiskolákat Érsekújvárral végezte. 5 évig volt tanító-gyakornok Udvardon. Kőbükütön és Párkányban. Miután Budán oklevelet nyert, 1 évig Duna-Mocsos helyettes-kántortanító volt. Innét Perbetére ment, hol egy évi működése alatt a jegyzői teendőkhöz is begyakorolta magát. 1843-ban Bars-Bessenyőn választották meg kántor-tanítónak és jegyzőnek s itt ugyanazon év szept. 10-én vezette oltárhoz Reviczky Emiliát. Tíz évi működése után Naszvadra jött, hol már 40 év óta nevel és tanít Istennek és a hazának.

A tanítók nevében Viszolaicsky Mihály üdvözlí. Szép és hosszú beszédében méltatta örökbecsű érdemeit, tolmácsolta a tanítók igaz tiszteletét és nagyrabecsülését, kívánva, hogy még soká működjék e pályán, legyen kartársainak példája, lelkesítője és vezére, hogy boldogan és bőven élvezhesse farsztó munkájának gyümölcseit. (Hosszas éljenzés.)

Naszvad község előljárósága, iskolaszéke és polgársága nevében Hekenaszt György képviselő úr üdvözlí a jubilálót, mint a nevelésügy fáradhatlan munkását, az egyház buzgó fiát és a gondos családapát. Nagy szóközi hévvel tartott hosszú beszédét szünni nem akaró éljenzés követte.

Következett az ünnepély legkimagaslóbb része, a Főmagasságú Herceggprimás küldöttjének, a Főtanfelügyelő úrnak beszéde. Tudatja, hogy mennyire méltányolja Ő Eminentiaja Pataky György maradandó érdemeit. Maga részéről is szívesen jött e helyre, mert lelkének tápot kell szereznie, hogy nagy feladatát Isten és az emberiség javára teljesíthesse. Üdvözlí paptársainak nevében is. Kívánja, hogy éljen ne csak az emberi kor végső határáig, hanem azon túl is boldogan, t. i. azon alkotásokban, melyeket a Mindenható az ember részére fentart. Elhozta magával a Főmagasságú Herceggprimás külön levelét is, mely felolvastattott és szósz szerint így szól:

4742. sz.

*Tek. Pataky György, kántor-tanító úrnak
Naszvadon.*

Azon alkalomból, hogy Uraságod f. évi szeptember hó 11-én tanítói működésének ötven éves

*) Csak október 17-én kaptuk. — Szerk

jubileumát egybekötve házasságkötésének ötven éves évfordulójával ünneplendi, buzgó tanítói működését figyelemre méltatva, azon szolgálatokért, melyeket a tanítói pályán az egyháznak, hazának és közjónak a valláserkölesi irány ápolása, a hazafias érzelmenek a rábizott növendékek szívébe való plántálása által tett, teljes elismerésemet nyilvánítom, s kívánom, hogy életének hátralevő részét a lélek nyugalma s meglegedésében töltsse el, aranyesküvője alkalmából pedig önmre és családjára főpásztori áldásomat küldöm.

Esztergom, 1893. augusztus 31-én.

Kolos, m. k., bibornok-érsek.

A jelenlevők benső megilletődéssel hallgatták Ő Eminentiajának, mint a tanítók kegyes atyjának kitüntető levelét, s átadatott birtokosának.

Végül Chemez Antal naszvadi plébános üdvözlí, és a nagyszámu díszes közönségnek Naszvad község nevében is köszönetet mond szíves megjelenésükért.

Ezzel az ülés véget ért. — Kelt mint fent.

*Fábian János,
pléb., körelnök.*

*Perger István,
a kör jegyzője.*

VEGYESEK.

Az utolsó negyedévre szóló előfizetések és esetleges hátralékok szíves beküldését mielőbb kérjük.

Az esztergomi új tanítóképezde épülete Vaszary Kolos herceggprimás ujabban tervelt nagy alkotása már legközelebb munkába vétetik. Az impozáns épület ott lesz a várfeljárótól jobbra fekvő területen, a hajdani érseki diszkert területén, homlokzattal a szent-tamási hegy felé. Két emeletre van tervezve s lesz benne a különféle mellékhelyiségeken kívül 12 tanterem, egy nagy dísz- s egy nyári s egy téli torna terem. A terveket hozzá **Čizgler Győző** műegyetemi tanár s műépítész készíti s a próbaátadások s a felmérések a mondott területen a napokban eszközöltettek. Az építés költségeire 100,000 frt van előirányozva.

Vallástanítás az iskolákban. Svédország tanítói folyó év augusztus 7-én Götéburgban tartott 11-ik közgyűlésükön, melyen 1500 tanító volt jelen, tanácskozásuk első tárgyaúl azt vették fel, hogy szükséges-e a vallástanításban a könyvnelküli tanulást alkalmazni. A megállapodás az lett, hogy a vallástanban a szószertint tanítást csak abban az esetben kell alkalmazni, ha arra van szükség, hogy valamely *tanítétel* tartalmát egy bizonyos kifejezés formában tartsa meg a tanuló. Hm! *tanítétel!*?

Contra álló-írás. A csehországi tanítók augusztusban tartott országos gyűlésükön, melyen 500-an vettek részt, kimondták, hogy az álló-írás nem czélszerű s azt nem kell bevinni az iskolába.

Magyarul! Fontos rendeletet adott ki legközelebb a közoktatásügyi miniszter. E rendeletben az 1879. évi XVIII. t. cz. pontos végrehajtását kívánja. Szól pedig ez a magyar nyelv tanításáról a népiskolákban. Meghagyja az összes közigazgatási

bizottságoknak, hogy as 1885 év május havában kiadott körrendelet alapján gondoskodjanak arról, hogy a néptanítók, ha magyarrul nem tudnak, a tanítástól eltiltassanak és erről tegyenek a miniszterhez felterjesztést. Szólítsák fel az iskolát fenntartó testületeit, hogy bizonyos határidő alatt tegyék még a szükséges intézkedést a magyar nyelv tanításának eredményesebbé tétele iránt. Ellenkezés esetén a fentidézett törvény 6. §-ának 3-ik pontja értelmében fog a miniszter eljárni.

Magyar tanítás Turóc-vármegyében. Szülő Géza, Turóc-vármegye kir. tanfelügyelőjének jelentése szerint van a vármegyében 28 olyan tanító, aki nem tud magyarul. Ezek közül 8 kath., 20 evangélikus. 33 tanítónak nincs oklevele és 43 tanítóról kitudódott, hogy a magyar nyelvet nem tanítják, daczára annak, hogy tudják.

A hamburgi népiskolák tanítói rendeletet kaptak, hogy négy magánóránál többet naponként nem szabad adniok. Nálunk megszorítani. Németországban ellenben apasztani akarják a tanító mellékjövédelmét.

A lelki betegség ragályossága. Dr. Rembolt stuttgarti orvos közli a »Berliner Klinischen Wochenschrift«-ben, hogy öt elhívták egy 9–10 éves gyermekekből álló leányiskolába, a hol egy leányka elájult s ennek láttára hirtelen a többiek közül is számosan önkívületi állapotba estek, mások pedig reszkettek s jajveszékésben törtek ki. Rembolt mikor az iskolában megjelent, már 40 leánykát talált hasonló állapotban.

»Téli esték«. A keresztény családok lapja immár hetedik évfolyamába lépett. Célja különösen az iparos családjainak a legolcsóbb lapot adni a — téli estékre. A Bodnár Gáspár tanár által szerkesztett jeles újságnak nemesen szórakoztató olvasmányok, szivnemesítő és az életből merített elbeszélések képezik tartalmát. A valóban pártolásra érdemes lap előfizetési ára a négy (nov.—febr.) téli hónapra csak 1 forint (2 korona), mely összegért egy 278 lapra terjedő munkát kap az előfizető. Az előfizetések Szatmárra, Molnár János kiadóhoz küldendők.

A nemzetközi tanítói kongresszus ügyében együtt ült tanácskozás megállapodásait a múlt napokban terjesztette fel dr. Verédy Károly kir. tanfelügyelő a közoktatási miniszterhez. A kongresszus tudvalevőleg a millenium idején tartatnék meg Budapesten, s programjába a következő kérdések vétettek fel: 1. Az iskolapadok szerkezete. — 2. Az álló- és dült-írás közti különbség s annak eldöntése: e kettő közül, melynek tanítása előnyösebb. — 3. Az egyhuzamban való tanítás. — 4. A tompa elméjűeknek vagy nehezebb felfogásuaknak a többi növendékektől való elkülönítése.

A kenyérkereső nők száma az Egyesült-Államokban igen nagy. A legutóbbi kimutatás szerint van 110 ügyvednő, 165 női lelkész, 580 női zsurnaliszta, 2061 művész, 2136 női építész, 2106 baromtenyésztő, 2135 állami alkalmazott, 2438 női orvos és sebész, 13,181 zenésznő, 46,800 női

farmer és telepítvényes, 21071 könyvelő nő, 14466 önálló üzlet-tulajdonosnő és 155,000 tanítónő.

Humor. Edes fiam, megtudnád-e mondani, hogy a három isteni személy közül melyik halt meg? kérdezte a plébános egy házasulandó pusztai legénytől. — Hát meghalt? csodálkozott bambán a legény. — Ejnye hát még ezt sem tudod? piromgatta szeliden a tisztelendő úr. — Már kérem alássan, fakadt ki az őszinteség a legényből, honnan is tudnám én azt, hiszen a mi pusztánkra nem jár ujság!

Korlátlan hatalom. Pistike: Édes Apám! mi esoda egy király? — Apa: A király, fiam, olyan ember, a kinek a szava törvény, és a kinek mindenki engedelmeskedni tartozik. — Pistike: Édes Apám!? Hát — a mama is király?

Rövid hírek. Csáky Albin gróf közoktatásügyi minisztert Kolozsvár városa diszpolgárává választotta. — Szvorényi József emléke. Szvorényi József kiváló tanfőfiúnak volt tanítványai elhatározták, hogy boldogult tanárunk szülőházát emléktáblával ékesítik fel. — Az egri érsek jubileuma. Samassa József dr. egri érsek október 26-án ünnepli meg negyedszázados évfordulóját annak, hogy az egri érseki székbe beiktatták. — Aranymise. Koller Ignác zala-szentgróti plébános október 1-én tartotta aranymiséjét. — József főherceg jubileuma. Deczemberben lesz 25 éve, hogy József főherceg a honvédség főparancsnoka. A megyék és városok feliratilag fogják ez alkalomból üdvözölni a népszerű főherceget. — Pozsony és Szeged nagy apparátussal vetekednek a harmadik egyetem elnyeréséért. — Szepessy püspök szobrát nov. 5-én lepezik le Pécsen. — Jókai Mór 50 éves jubileumát ünnepli meg az egész ország a jövő év január 6-án. — Nemzetközi tanítói kongresszus lesz 1896. évben Budapesten.

Tisztelt kartárs urak!

Ajánljuk b. figyelmükbe Léderer Á. kartársunk által szerkesztett nagy pædagogiai értékű, díszesen és jó, erős papírból készített

Magyar pénzirkákat és füzeteket,

melyeknek tiszta jövedelme az Eötvös-alap és a népnevelők budapesti egyesületének javára fordítatik.

Kiadja **FRANKL JAKAB** papirkereskedő
Budapest, király-uteza 12.

6 8 12 16 20 lap tartalommal
Ára: 1 2 3 4 5 kr.

☛ Százanként 25% engedmény. ☛
Hazafiúi üdvözléssel

Péterfy Sándor, az Eötvös-alap elnöke. Lakits Vendel, az Eötvös-alap titkára. Sántha Lajos, a népnev. budapesti egyesületének elnöke. Várady Amádé, a népnev. budapesti egyesületének titkára.

Sternberg Ármin és Testvére
 ca. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerepesi út 36.
 Saját gyártmányú mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása és hangolása szakzerű pontossággal eszközöltetik.
 — Nagy képes árjegyzék ingyen és térmentve. —
 Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
 Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

SASZL. és KIR. SZABADALMAZOTT
COLUMBUS
 ZIMBALOMVERŐFEJ.

A «Columbus» czimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és czernázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ára a verőpálczákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön a Columbus czimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánvétellel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Egyházi Árok Esarnoka.

Irtta: ZELLIGER ALAJOS.

580 l. Ára izléses vászonkötésben 3 frt, pompás diszkötésben 5 frt, bérmentes küldéssel.

Az 1885. évi országos kiállításon kitűnő munkáért és jó izlés ért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAVORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók műintézete
Budapest, váczi-utcza 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák
 berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető leg-
 szebb kivitelben, úgy a római kath.
 mint a keleti rítus szerint.

Nevezetesen:
miseruhák, Ornatusok,
reverendák, czimadák,
 egyházi és társul ti lobogók,

Pontifikáló eszközök, Infulák.

szent szobrok,
csillárok, képek,
 Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
 stb. stb.

Régi ruhák ujitását, valamint tűz-
 aranyozást és ezüstözést elvállalja és
 olcsón készíti el. Arany-, ezüst- és
 selyem-himzések és himzett egyházi
 ruhák nagy választékban.